

Nr 308.

Av herr **Lindén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m.*

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nr 200 med förslag angående pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare innefattar i sitt sjätte kapitel även förslag till provisorisk pensionsreglering för viss icke-statlig lärarpersonal. Till grund för detta förslag ligger ett av 1944 års pensionsutredning utarbetat förslag till kungörelse »angående tillämpning av reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare å övningslärare vid högre kommunala skolor m. fl». Det i propositionen framlagda förslaget bygger visserligen på innehållet i ovannämnda kungörelse, men vissa förändringar ha vidtagits.

Det måste anses synnerligen tacknämligt, att detta förslag till provisoriska pensionsbestämmelser framlagts. Vid folk- och fortsättningsskolor utgå f. n. sins emellan mycket varierande och i flertalet fall mycket otillfredsställande pensioner. Detta sammanhänger med att det nuvarande pensionsreglementets bestämmelser varken äro tvingande när det gäller anslutning till statens pensionsanstalt eller när det gäller fastställande av enhetliga pensionsbelopp. Det är därför med stor tillfredsställelse, som motionärerna konstatera, att övningslärare vid folk- och fortsättningsskolor i propositionen överförts från grupp B till grupp A eller att anslutning till pensionsanstalten med andra ord är tvingande samt därmed även givna pensionsklasser för olika kategorier av övningslärare fastställts. Emellertid ha en del försämringar vidtagits i förhållande till de sakkunnigas förslag, som motionärerna önska påtala. Ävenså finnas i förhållande till de sakkunnigas förslag vissa erinringar att göra.

Rörande omfattningen av de provisoriska pensionsbestämmelserna föreslår departementschefen, i likhet med de sakkunniga, att pension enligt de provisoriska bestämmelserna kan erhållas endast av övningslärare, som har en undervisningsskyldighet om minst 20 veckotimmar samt vid fortsättningsskola en årlig undervisningsskyldighet om minst 720 timmar. Med tanke på de osäkra och i mer än ett avseende ytterst otillfredsställande förhållanden, som tidigare rått för övningslärarna, torde det icke vara orimligt att kräva, att de provisoriska pensionsbestämmelserna bliva tillämpliga vid en undervisningsskyldighet om 15 veckotimmar eller vid fortsättningsskola en årlig undervisningsskyldighet om 480 timmar. Det sistnämnda kravet har även framförts av skolöverstyrelsen. Redan nu finnes ett antal vid fortsättningsskola anställda lärare, vilka inneha i statens pensionsanstalt reglerad tjänst med en årlig undervisningsskyldighet om 480 timmar. Vad beträffar kravet, att

gränsen drages vid en undervisningsskyldighet om 15 veckotimmar, kan hänvisas till att enligt riksdagens principbeslut rörande övningslärarnas löner extra ordinarie anställning skall kunna erhållas vid en tjänstgöringsskyldighet om 15 veckotimmar.

Departementschefen föreslår i likhet med de sakkunniga, att pensionsåldern för övningslärare vid folk- och fortsättningsskolor höjes från f. n. 60 år till för lärare i teckning, slöjd och hushållsgöromål 65 år och för annan lärare 63 år, i likhet med vad som nu gäller för dessa lärare vid högre kommunala skolor. Motiveringen härför är, att riksdagens principbeslut angående övningslärarnas löner räknar med inrättande av kombinerade tjänster mellan olika skolformer. Såsom 1941 års lärarlönesakkunnigas utredning visat, kan det emellertid här bliva frågan om endast ett mindre antal tjänster. Det motiverade i att under sådana förhållanden för det stora flertalet övningslärare vidtaga en så drastisk höjning av pensionsåldern kan ifrågasättas. Enligt motionärernas mening synes det tvivelaktigt, huruvida skäl föreligger att över huvud taget höja pensionsåldern i provisoriska bestämmelser, som avses skola ha en giltighetstid av endast 6 månader. Skall en höjning äga rum, bör den enligt motionärernas mening begränsas till 63 år. För folkskollärare gäller f. n. en pensionsålder om 63 år och för småskollärare 60 år. Det torde vara en allmänt utbredd mening bland pedagoger, att en höjning av pensionsåldern till 65 år ur barnens synpunkt är synnerligen förkastlig. Detta äger även sin giltighet för övningslärarna.

Vad beträffar pensionsklasserna i förslaget till nytt reglemente för statens pensionsanstalt motsvaras dessa som bekant av vissa givna lönegrader i statens allmänna avlöningsreglemente på så sätt, att pensionsklassens nummer är detsamma som slutlöneklassens i lönegraden. Beträffande de sakkunnigas och departementschefens förslag kan följande framhållas.

Dels ha de sakkunniga på vissa punkter vidtagit justeringar nedåt i förhållande till nuläget, dels har departementschefen i förhållande till de sakkunnigas förslag vidtagit nedflyttningar, dels ock har de sakkunnigas, på vissa punkter något gynnsammare förslag än nuläget av departementschefen försämrats. Försämringen drabbar främst lärare i kvinnlig och manlig slöjd vid folk- och fortsättningsskolor. De sakkunniga hade där föreslagit pensionsklasserna 1: 20 för ordinarie och 1: 18 för extra ordinarie lärare i kvinnlig slöjd respektive 1: 21 och 1: 18 för lärare i manlig slöjd. Härigenom kunde man under provisorietiden undvika den synnerligen ömtåliga uppdelningen i högre och lägre kompetens. Det synes också motionärerna riktigast att icke, innan en löne reglering genomförts, i fråga om pensionernas storlek tillämpa principer, som icke gällt tidigare. Tilläggas kan dessutom, att en avvägning mellan högre och lägre kompetens i många fall torde vara ganska svår att verkställa och att den lätt kan leda till bitterhet hos de berörda pensionärerna. Beträffande de försämringar i förhållande till nuläget, som föreslagits, kan

det motiverade i att vidtaga sådana försämringar under ett provisorium på 6 månader starkt ifrågasättas. Det rör sig här närmast om högre kommunala skolor av skilda slag. Övningslärare vid dessa skolor ha, liksom övningslärare vid de statliga läroverken, som bekant i lönehänseende icke överförts från den gamla A-planen till den nya Ca-planen. De åtnjuta emellertid i likhet med lärare vid de statliga läroverken ett provisoriskt tillägg, motsvarande den lönegradsupplyftning, som ifrågavarande befattningshavare eljest skulle erhållit. Beträffande pensionering av övningslärare vid de statliga läroverken förfares nu så, att vederbörande i pensions hänseende anses ha överförts å Ca-planen. Härigenom erhålla sålunda lärarna en förbättrad pension. Det synes motionärerna obilligt, om icke övningslärarna vid de högre kommunala skolorna, som åtnjuta samma provisoriska tillägg, skulle erhålla samma förmån. De avvikelser, som motionärerna önska föreslå, framgå av nedanstående sammanställning:

Lärarkategori	Lönegrad			Pensionsklass			
	Nuläget o.	Enl. pr. o.	besl. e. o.	Sakkunniga o.	Dep.chefen o.	Motionärerna o.	
<i>Teckn., musik, gymn.</i> Högre kommunala skolor	23	21	20	1 : 24	1 : 23	Samma	1 : 26
<i>Hushållsgöromål</i> Kommunala och prak- tiska mellanskolor, högre folkskolor . . .	20	18	17	1 : 21	1 : 20	Samma	1 : 23
<i>Kvinnlig slöjd</i> Komm. flickskolor . . .	20	18	15	1 : 21	1 : 18	Samma	1 : 23
Komm. och praktiska mellanskolor, högre folkskolor	20	16	15	1 : 20	1 : 18	1 : 19	1 : 23
Folk- och fortsättnings- skolor		16 13	15 12	1 : 20	1 : 18	1 : 19 1 : 18 1 : 16 1 : 15	1 : 20
<i>Manlig slöjd</i> H. komm. skolor	20	18, 16	17, 15	1 : 21	1 : 18	1 : 21 1 : 19	1 : 23
Folk- och fortskolor		18, 16	17, 15	1 : 21	1 : 18	1 : 21 1 : 19	1 : 21

Beträffande de extra ordinarie övningslärarna föreslås dessa placerade en pensionsklass under de ordinarie vid folk- och fortsättningsskolor. Vid övriga skolformer bibehålles det av de sakkunniga förordade avståndet mellan ordinarie och extra ordinarie.

Vissa övningslärare vid folk- och fortsättningsskolor ha av de kommunala myndigheterna placerats i en gynnsammare lönegrad än riksdagens principbeslut. Det synes motionärerna rimligt, om dessa befattningshavare jämväl

erhålla pension efter denna högre lönegrad. Det rör sig här företrädesvis om övningslärare, som på grund av äldre löneregleringar jämställts med folkskollärare. De ha sålunda under mycket lång tid åtnjutit en gynnsammare lönesättning och ha givetvis också räknat med att de skulle erhålla pension i överensstämmelse härmed. Om icke detta kan ske via statens pensionsanstalt, bör möjlighet att erhålla kommunal tilläggs pension stå till buds. Denna möjlighet bör över huvud taget förefinnas, där kommun är beredd att lämna sådan.

Med hänvisning till vad ovan anförts få vi hemställa,

att de provisoriska pensionsbestämmelserna komma att omfatta övningslärare med en undervisningsskyldighet om lägst 15 veckotimmar samt vid fortsättningskolor en årlig undervisningsskyldighet om lägst 480 timmar;

att pensionsåldern för samtliga övningslärare sättes till 63 år;

att pensionsklasserna fastställas i överensstämmelse med vad motionärerna i den i motionen intagna tabellen föreslagit;

att de övningslärare, som nu åtnjuta högre löner än som fastställts i riksdagens principbeslut, erhålla pension enligt denna högre lön, antingen via statens pensionsanstalt eller därigenom att det blir dem obetaget att, utan försämring av de från statens pensionsanstalt utgående pensionsförmånerna, mottaga kommunal tilläggs pension; samt

att där kommunerna äro villiga att utbetala sådan tilläggs pension, dylik över huvud taget skall kunna erhållas utan försämring av de från statens pensionsanstalt utgående pensionerna.

Stockholm den 3 maj 1949.

Lars V. Lindén.

Ragn. Bergh.

Bengt Elmgren.

Sven Em. Ohlön.